

YONG‘OQ DARAXTINI HOSILDORLIGINI OSHIRISH

Safarov Iskandar

E-mail: safaroviskandar@985gmail.com

Termiz agrotexnologiyalar va innovatsion rivojlanish instituti

O‘rmonchilik yo‘nalishi 11-guruh talabasi

Tojiyeva Sarvara

E-mail: sarvaratojiyeva44@gmail.com

Termiz agrotexnologiyalar va innovatsion rivojlanish instituti O‘simliklar

va qishloq xo‘jaligi mahsulotlari karantini yo‘nalishi 103-guruh talabasi

ANNOTATSIYA

Yong‘oq o‘simligining ta’rifi, biologik xususiyatlari, yong‘oq daraxtining tanasi, bargi, guli, tuzilishi, mevasi, meva mag‘zi tarkibidagi organik va anorganik moddalar, ularning xossalari hamda yong‘oq daraxtini hosildorligini oshirish

Kalit so‘zlar: Juglans regia L, Bo‘stonliq”, “Tonkoskorlupiy”, “Yubileyniy”, “Shakl N-86”, “Shandler”, “Pescianski”, “Cogalniceanh”, “Codrene” navlari, erroziya, fitonsidlar

Yong‘oq (*Juglans regia* L.) — yong‘oqdoshlar oilasiga mansub daraxt turi, yong‘oqmevali daraxt. Yovvoyi holda Kichik Osiyo, Bolqon yarim oroli, Kavkaz, Eron, Xitoy, Koreya yarim oroli, Afg‘onistonda o‘sadi. O‘rta Osiyo tog‘larida tabiiy yong‘oqzorlar ko‘p. Jahondagi ko‘pgina mamlakatlarda ekma yong‘oqzorlar barpo qilingan. Yong‘oq O‘zbekistonning tog‘li zonalarida va deyarli barcha sug‘oriladigan mintaqalarida o‘stiriladi. Bo‘yi 15-30 m, yo‘g‘onligi 1,5-2 m gacha boradi. Shox-shabbasi qalin, keng sharsimon yoki qubbasimon, ildiz tarmog‘i baquvvat, 4 m va undan ortiq chuqurlikka boradi. Bargi yirik (20-40 sm), 5-11 bargchalardan tuzilgan

murakkab barg, hushbo‘y (efir moyli). Guli bir uyli, ayrim jinsli, changchisi (otalik guli) — kuchalasi o‘tgan yilgi novdada to‘da-to‘da, urug‘chisi (onalik guli) yangi novda uchida va barg qo‘ltig‘ida bitta yoki 2-3 tadan, ayrim navlarida 5-10 donadan shingil shaklida joylashadi. Kuchalada gullarning joylashuviga qarab changchilar soni turlicha bo‘ladi. Kuchalaning quyi qismidagi gullarda changchilar soni 40 taga qadar, yuqori qismidagi gullarda 6-8 ta bo‘ladi. Urug‘chili gullari bitta yoki bir nechta bo‘lib, ular shu yilgi novdalarni uchki qismidan joy olgan. Yong‘oqning hosildorligi urug‘chi va changchi gullarning pishib yetilishi hamda gullashning bir vaqtda yoki turlicha vaqtda o‘tishiga bog‘liq ekanligi olimlar tomonidan aniqlangan. Yong‘oqning bir tupida changchili guli urug‘chili guliga nisbatan vaqtli gullasa, ikkinchi tupida esa urug‘chili guli changchili guliga nisbatan oldin gullaydi. Shu sababli yong‘oqning urug‘chili guli, shu yong‘oqda rivojlangan changchili guli bilan changlana olmaydi, uni ikkinchi yong‘oqda yetilgan changchilar changlantiradi. Bu yong‘oqning urug‘chili gulini boshqa yong‘oqning changchili guli changlatadi. Shunday qilib, yong‘oq chetdan shamol yordamida changlanadi.

Qadimgi yong‘oqlarda urug‘lanish sezilarli darajada kamayadi. Shunday qilib, sentyabr oyidan boshlab ekish uchun mevalarni sotib olish yoki tanish yozgi aholi va bog‘bonlardan izlash kerak. Do‘konda sotib olingan yong‘oqlarga ishonmaslik kerak, chunki ular qayta ishlanganmi yoki qanchalik yangi ekanligi ma’lum emas. Eng yaxshi variant, albatta, o‘z qo‘llaringiz bilan yig‘ilgan yong‘oqlar bo‘ladi.

Yong‘oq daraxti barcha iqlimga moslashuvchan bo‘lgani uchun uni deyarli respublikaning barcha hududlarida ekiladi. Ayniqsa, u namlik yuqori bo‘lgan hududlarda, shimoliy qiyaliklarda, tog‘ yon bag‘rilarida yaxshi o‘sadi va hosil beradi. Chunki yong‘oq daraxti yorug‘liksevar o‘simlik hisoblanadi, yaxshi qulay joylarda dumaloqsimon shox-shabbani shakllantiradi va bu uning yuqori hosil berishiga xizmat qiladi.

Respublikada yong‘oqning “Bo‘stonliq”, “Tonkoskorlupiy”, “Yubileyniy”, “Shakl N-86”, “Shandler”, “Pescianski”, “Cogalniceanh”, “Codrene” kabi navlari ekib kelinmoqda.

Yong‘oq daraxti yerning meliorativ holatini ham yaxshilaydi. Yong‘oqzorlar xalq xo‘jaligi uchun zararli bo‘lgan sel oqimlari va tuproq erroziyasi jarayonlarining oldini oladi.

Yong‘oq daraxtini ekish va parvarishlashda innovatsion resurs tejamkor texnologiyalar, tomchilatib sug‘orish tizimlari joriy etilmoqda. Bu daraxt ekilgan maydonlarda o‘z vaqtida ishlov berilishi va agrotexnika tadbirlarini sifatli bajarilishi uning hosildorligini oshishiga yordam beradi. Xususan, 2022-yilda ushbu agro tadbirlarni samarali o‘tkazilishi natijasida hosildorlikni gektariga 8-10 tonnadan 10-11 tonnagacha oshirilishi kutilmoqda. Yong‘oq daraxti hosili sentyabr-oktyabr oylarida yig‘ishtirib olinadi.

Bu daraxt o‘zining monumentalligi bilan mashhur. Janubiy navlar balandligi 30 metrgacha o‘sadi. Toj keng tarqalgan, keng, 0,3 gektarni egallashga qodir. Uning ostida boshqa ekinlar har doim ham o‘smasligini hisobga olsak (yong‘oq daraxtining zich barglari yoki u chiqaradigan fitonsidlar tufayli), bu o‘simlik kichik dacha uchun mos emas.

Yong‘oq - uzoq umr ko‘radigan daraxt, ba‘zi namunalar 300 yildan ortiq yashaydi. U namlikni, yorug‘likni yaxshi ko‘radi, tabiatda u doimiy, past bo‘lsa ham, er osti suvlari darajasi bo‘lgan tuproqlarda eng yaxshi o‘sadi. ildiz tizimi kuchli, yerga chuqur kirib boradi. U yerda zamonaviy navlari sovuqqa chidamli. Garchi, albatta, Moskva viloyatida yoki Uralsda ochiq maydonchada etishtirish holatlari hali ham istisno, qoida emas.

Yong‘oq - bu tojni shakllantirish uchun kesish kerak bo‘lmagan daraxt - bu muammoni o‘zi hal qiladi. Agar keraksiz novdalarni olib tashlash kerak bo‘lsa, unda bahorda buni qilmang - yong‘oq juda ko‘p qimmatli sharbatni yo‘qotadi va bu salbiy ta‘sir qiladi. yanada rivojlantirish daraxt. Iyun oyining boshida filiallarni olib tashlash mumkin va buni ikki bosqichda qilish yaxshiroqdir. Birinchi yilda novdalarning bir qismi kesilib, uzunligi taxminan 7 santimetr bo‘lgan tugunni qoldiradi va u uchun olib tashlanadi. Keyingi yil bahor. Kesish bog ‘maydonchasi bilan ishlov berilishi kerak.

Sug‘orish

Yosh daraxtlar bahor va yozda sug‘orishga muhtoj. Bundan tashqari, o‘simlik uzoq vaqt qurg‘oqchilik paytida kerak. Har bir daraxt uchun kvadrat metrga taxminan

30 litr suv kerak bo‘ladi. m.Sug‘orish oyiga ikki marta amalga oshiriladi. To‘rt metr balandlikda o‘sgan etuk daraxtlarni kamroq intensiv sug‘orish mumkin.

Yuqori kiyinish

Yong‘oq yiliga 2 marta - bahor va kuzda oziqlanishi kerak bo‘lgan daraxtdir. Fosforli va kaliyli o‘g‘itlar kuzda, azotli o‘g‘itlar esa bahorda qo‘llaniladi. Azotli o‘g‘itlarni qo‘llashda ba’zi nuanslarni hisobga olish kerak. Ularni ehtiyotkorlik bilan kiritish kerak, chunki ular o‘simlik uchun zararli bakteriyalarning ayrim turlarini rivojlanishiga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. R.S.Vernik-Orexovnie leso Uzbekistan.T, 1964; 2.Sh.
2. Kamolov – Yestestvennoye vozobnovleniya orexoviyx lesov Uzbekistana T, 1988; 3.V.V Kuznetsov –O‘zbekistonning yong‘oq mevali o‘simliklari T, 1956;
3. Schepotiev F.L.- Yong‘oq daraxti turlari.Moskva; "O‘rmon sanoati" -1969;
- 4.Yadrov A.A.- Yong‘oq va subtropik mevali ekinlar.Kiyev; "Tavriya" -2020.

